

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4051-2484>*Матвійчук А. В., Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
НАН України*

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ САМОВРЯДНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ

Статтю присвячено аналізу проблематики інституту самоврядності в умовах сучасного політико-правового дискурсу, що обумовлюється поступовим переходом до системи державно-громадського управління.

Самоврядування реалізується через самоврядні організації, що об'єднує суб'єктів саморегулювання за сферами (галузями) їхньої діяльності, галузевими, професійними ознаками. Самоврядна організація створюється у формі недержавної некомерційної організації, заснованої на членстві в ній відповідних суб'єктів саморегулювання.

Рівновага між інститутом самоврядності і державою є важливим фактором стабільного демократичного розвитку, а порушення її веде до гіпертрофії владних структур, відчуженості та політичного безсилля народу. Інститут самоврядності та державний сектори мають складати єдину збалансовану систему суспільного життя. Водночас вони є принципово різними. Зокрема, це пов'язано з тим, що діяльність інституту самоврядності зосереджена перш за все на створенні соціальних систем і зв'язків на основі переконань. Вплив та авторитет інституту самоврядності ґрунтується на його здатності звертатися до традицій, цінностей та благ громади. Натомість сектор державного управління спирається на існуючу політичну систему, яка забезпечує діяльність цього сектора.

Встановлено, що основною метою самоврядування є якісний розвиток відповідної сфери, а також досягнення балансу між інтересами автономного суб'єкта й інтересами держави. Система самоврядування будь-якого виду діяльності не повинна втягуватися будь-якими силами в політичні процеси держави. Модернізація інституту самоврядності є перманентним процесом розвитку громадянського суспільства та удосконалення політичної системи країни за рахунок імплементації найбільш актуальних ідей, механізмів та інструментів.

Ключові слова: самоврядні організації, громадянське суспільство, саморегулювання, державне регулювання, соціальна активність.

Постановка проблеми. У сучасному політико-правовому дискурсі дедалі більшого значення набувають самоврядні організації, які об'єднують громадян з метою розв'язання нагальних соціально-політичних проблем у тому числі лобіюючи інтереси громадянського суспільства в органах державної влади. Більш того, самоврядні організації не лише співпрацюють з інститутами, але й успішно заміщають структури державного управління й політичні партії, трансформуючи тим самим політичну систему та її інститути.

Самоврядні організації є ключовим елементом зворотного зв'язку між громадянами і органами державної влади, внаслідок чого політичний режим одержує об'єктивну інформацію про ефективність управлінських рішень і відповідну реакцію на них населення. Історія становлення громадянського суспільства свідчить, що інститут самоврядності стимулює соціальну активність, а вона, у свою чергу, перетворюється на стимул розвитку економіки і прогресу демократичних держав.

Геополітичні трансформаційні процеси у сучасному світі переконливо підтверджують визначальну роль інституту самоврядності у демократичному державотворенні та актуалізують дослідження феномену самоврядності в контексті політико-правового дискурсу відповідно до модернових практик та трендів.

Аналіз останніх досліджень. Проблематику загально-теоретичних основ, генези, правової доктрини, методології та понятійно-категоріального апарату самоврядності в контексті політико-правового дискурсу досліджували наступні науковці: М. Баймуратов, М. Баглай, О. Батанов,

Т. Барановська, І. Грицяк, Ю. Горбань, Б. Калиновський, Н. Камінська, М. Копиленко, О. Копиленко, В. Кравченко, Ю. Тихомиров, В. Яворський, П. Любченко, О. Сінкевич, С. Лихачов В., А. Уваров А., В. Журавський, О. Солоненко, А. Новикова, А. Кресина, Є. Темнова, Г. Чапала та інші.

Мета статті – проаналізувати призначення, мету, основні форми, властивості, функції та принципи феномену самоврядуності в контексті сучасного політико-правового дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Для мінімізації ризиків у системі державного регулювання необхідна стримуюча суспільна «противага», основним інструментом якої є феномен самоврядування як елемент громадянського суспільства. Практика становлення та еволюції громадянського суспільства свідчить про те, що існування самоврядування стимулює соціальну активність, яка, в свою чергу, перетворюється на стимул розвитку економіки і прогресу демократичних перетворень.

У загальних рисах поняття «самоорганізація» позначає самостійне здійснення організаційних дій. Саморегулювання – це самостійне запровадження норм, правил поведінки. Самодіяльність – самостійна діяльність з прийняття рішень та їхньої реалізації [1, с. 590]. Відповідно до словника української мови термін «Самоврядування» або «самоурядування» – це 1) форма управління, за якого суспільство, певна організація, господарська чи адміністративна одиниця тощо має право самостійно вирішувати питання внутрішнього керівництва; 2) право державної одиниці самостійно вирішувати питання внутрішнього законодавства й управління, а також мати свої урядові органи [2]. При самоврядуванні суб'єкти і об'єкти управлінських повноважень є тотожними, тобто громадяни самостійно управляють своїми справами, ухвалюють спільні рішення і спільно діють із метою реалізації прийнятих рішень. За умов самоврядування його учасники визнають над собою владу лише свого об'єднання.

Під феноменом самоврядування в контексті політико-правового дискурсу розуміється сукупність неполітичних відносин у суспільстві: економічних, правових, соціальних, моральних, релігійних, національних тощо. Для сучасного демократичного суспільства характерним є вільне самовиявлення громадян і добровільно сформовані організації, захищеність законами від довільної регламентації діяльності цих громадян і організацій з боку держави [3, с. 133].

Ініціативне об'єднання може відбуватися за виникнення потреби суб'єктів певного виду діяльності (професії) у створенні на ринку умов, що перешкоджають дискредитації в очах споживачів послуг і держави даного виду підприємницької діяльності, а також для створення умов, що перешкоджають виникненню несумлінної конкуренції. Не викликає сумнівів, що таке самоврядування відповідає інтересам держави, тому з її боку також можуть вживатися заходи щодо сприяння подібним процесам об'єднання. В цілому, інститут самоврядуності може існувати паралельно з контролюючими органами держави, а за бажанням останньої контролюючі функції можуть повністю передаватися самоврядним організаціям [4, с. 324].

Основною метою самоврядування є якісний розвиток відповідної сфери, а також досягнення балансу між інтересами автономного суб'єкта й інтересами держави на перетині їхньої взаємодії через самоврядні організації. До основних завдань самоврядування належать:

- вироблення й впровадження стандартів, принципів професійної діяльності на основі відповідних державних нормативів;
- контроль за дотриманням установлених норм – як державних, так і норм самоврядної організації;
- сприяння розвитку своїх членів і захист їхніх професійних інтересів;
- взаємодія із системою державного регулювання, включаючи спільну розробку нормативно-правової бази [4, с. 326].

Залучення до процесу самоврядування всіх учасників певного виду діяльності й (або) професії може відбуватися лише за умови:

- 1) доступності для рядових членів органів управління самоврядної організації;
- 2) можливості впливу рядових членів на органи управління організації;
- 3) можливості взаємного впливу членів самоврядної організації один на одного [5].

Методологія дослідження феномену самоврядування включає наступні показники:

- самоврядування у своїй основі містить ініціативу суб'єктів того або іншого виду діяльності (професії);
- система самоврядування може вважатися такою лише за умови цілковитого охоплення нею всіх суб'єктів того чи іншого виду діяльності (професії);
- з точки зору самоврядування вищою мірою відповідальності суб'єктів самоврядування перед співтовариством може бути лише виняток;

– самоврядування не може й не має бути механізмом матеріальної відповідальності суб'єктів самоврядування перед споживачами їхніх послуг. Для цього існують інші способи, зокрема норми цивільного права тощо;

– суб'єкти самоврядування, які виконують під час здійсненні своєї діяльності встановлені співтовариством вимоги й правила, підлягають захисту своїх інтересів співтовариством [6].

Оскільки самоврядування здійснюється у формі самоврядних організацій та їх союзів то діяльність таких організацій базується на членстві в них суб'єктів соціальної сфери. Стосовно цих суб'єктів і спрямоване саморегулювання, тобто різні суб'єкти соціальної сфери суспільства, які є членами самоврядних організацій, є суб'єктами самоврядування. «На відміну від інших форм та видів соціального управління, зокрема державного управління, самоврядування характеризується, по-перше, наявністю особливих суб'єктів – громад, комун, територіальних громад, трудових і виробничих колективів тощо, які передусім є суб'єктами не державної влади, а громадянського суспільства. По-друге, самоврядування має ряд особливостей щодо обсягу, діапазону та правової природи об'єктів свого впливу, значна частина яких не характерна для державних правовідносин: питання місцевого значення, внутрішньогосподарські справи та ін.» [1, с. 591].

У широкому правовому сенсі до суб'єктів самоврядування необхідно віднести фізичних і юридичних осіб, які є членами самоврядних організацій. Крім того, з урахуванням понять українського законодавства, членами самоврядних організацій потенційно можуть бути й індивідуальні підприємці без утворення юридичної особи, а також філії, представництва й інші відособлені підрозділи юридичних осіб [7].

Таким чином, ґрунтуючись на правовій точці зору, до суб'єктів самоврядування необхідно віднести практично всі категорії осіб-суб'єктів цивільного права, які є членами самоврядної організації, за винятком органів державного й муніципального управління [8].

Із соціально-політичної точки зору до суб'єктів самоврядування належать як індивіди, організації, так і різні соціальні групи, які входять у самоврядну організацію. Отже, під суб'єктами самоврядування необхідно розуміти членів самоврядних організацій, серед яких можуть бути всі категорії суб'єктів, крім держави та муніципалітетів, політичних партій і рухів. Крім того, суб'єктами самоврядування можуть бути й самі самоврядні організації щодо союзів самоврядних організацій, членами яких вони є. Категорії осіб, які можуть бути членами самоврядної організації, тобто її суб'єктами, визначаються в статуті цієї організації, а також в інших внутрішніх документах, наприклад, у положенні про членство тощо [9].

Як правило, самоврядна організація утворюється виходячи з чіткого уявлення про своїх суб'єктів. Так, на ринку цінних паперів, суб'єктами самоврядної організації (її членами) є брокерські, дилерські компанії, а також організації, які здійснюють діяльність з управління цінними паперами [10].

Суб'єкти самоврядування часом змушені шукати механізми захисту своїх прав і щодо інших суб'єктів. Наприклад, держава самостійно, без допомоги професійного співтовариства, яке може представляти самоврядна організація, не завжди здатна самостійно боротися з правопорушеннями в економічній сфері, включаючи шахрайство. Крім того, механізми протидії несумлінній конкуренції, включаючи монополізацію певних ринків, не завжди можуть бути передбачені державою, і, відповідно, самоврядна організація може стати провідником інтересів суб'єктів, порушених несумлінною конкуренцією, включаючи монополії, стосовно держави [11].

Відповідно до зазначеного, основними властивостями самоврядування в контексті політико-правового дискурсу є:

- належність влади всьому колективу (її здійснення колективом, або безпосередньо, або через обрані органи);
- єдність, збіг суб'єкта та об'єкта управління;
- самоконтроль та саморегуляція завдяки спільно прийнятим соціальним нормам;
- спільне ведення загальних справ;
- самофінансування;
- лобіювання та захист спільних інтересів на основі самодіяльності і самовідповідальності тощо [1, с. 591].

Водночас система самоврядування будь-якого виду діяльності не повинна втягуватися будь-якими силами в політичні процеси держави. Звідси випливає принцип відсторонення самоврядних організацій від політичної діяльності [12, с. 23].

Слушною є думка С. Лихачова, який визначає функції самоврядування як основні напрями і види його здійснення щодо реалізації природного права людини на самоврядування, які охоплюють

основні сторони соціальної спрямованості самоврядування задля вирішення завдань місцевого значення та відображають недержавну природу місцевого самоврядування [13, с. 272-276].

Таким чином, самоврядування в соціальній сфері може бути присутнім у більшості її сфер: економіці, культурі, науці, охороні здоров'я, освіті тощо. Тобто в усіх сферах, де відсутня монополія державного регулювання. У деяких областях соціальної сфери суспільства, де об'єктивно необхідна монополія державного регулювання, наприклад, в оборонній сфері, професійне самоврядування не повинне мати місця [14].

У сучасному світі самоврядування особливо активно розвивається в економічній сфері суспільства (в першу чергу, на фінансових ринках), що дає змогу вирішувати завдання її оптимального регулювання, поєднуючи державне регулювання та самоврядування. Розвиток самоврядування в освіті, науці, культурі, охороні здоров'я, спорті та інших соціальних сферах служить, в кінцевому підсумку, якісному розвитку цих сфер, підвищенню їхньої ефективності. Це дає змогу наблизитися до формування громадянського суспільства, сприяє розвитку його демократичних основ, що досягається завдяки участі багатьох автономних суб'єктів різних сфер соціального життя, об'єднаних у самоврядні організації, у виробленні стандартів, норм своєї професійної діяльності й контролю за їхнім дотриманням. Крім того, сама система формування органів управління самоврядних організацій базується на прямих виборах, у яких можуть брати участь всі члени самоврядної організації. Основні рішення самоврядна організація, як правило, також приймає за допомогою голосування всіх своїх членів або представників відповідних органів управління [15].

Повноваженнями самоврядування є права і обов'язки, закріплені нормами муніципального права за населенням (територіальними громадами), виборними та іншими органами місцевого самоврядування, що необхідні для виконання завдань та функцій місцевого самоврядування та території адміністративно-територіальних одиниць [16].

Самоврядування у розумінні суспільного, професійного самоврядування в соціальній сфері є доповненням до державного регулювання соціального життя суспільства і не претендує на повне витіснення й заміщення держави як регулятора соціальних процесів. І, навпаки, відсутність самоврядування в соціальних областях, де не повинна об'єктивно існувати монополія державного регулювання, не дає змогу їм ефективно функціонувати і розвиватися. Взаємна зацікавленість в активізації інструментів та методів соціальної взаємодії у громаді формує нові перспективи реалізації стратегії стійкого розвитку регіонів, сприяє зростанню громадської активності в територіальній громаді, формує підвалини імплементації ідей громадянського суспільства в Україні [17].

Регулювання на мікрорівні як продовження державного регулювання на макрорівні – основна сфера діяльності самоврядних організацій. Саме вони повинні виробляти вузькопрофесійні стандарти й принципи діяльності у відповідній сфері й контролювати їхнє виконання [18, с. 51].

Безумовно, співвідношення державного регулювання і самоврядування в тій або іншій сфері (напряму) діяльності залежить від її ролі в життєдіяльності суспільства, а також рівня її розвитку у таких сферах, як право, оборона, внутрішня безпека, тотальна монополія держави є беззаперечною і перебуває в основі самої суті державного устрою [19, с. 140]. У нових напрямках суспільно-наукового життя, наприклад, пов'язаних із освоєнням космосу, впровадженням нових джерел енергії тощо, роль держави теж має бути першорядно-монопольною і може доповнюватися самоврядуванням лише через певний період часу якісного розвитку таких напрямків.

Таким чином, можемо зробити висновок, що для створення оптимальної системи регулювання, заснованої на поєднанні державного регулювання й самоврядування, у формуванні й розвитку самоврядних організацій необхідна участь держави.

Головне завдання держави з підтримки формування й розвитку самоврядних організацій полягає у виробленні нормативно-правової бази їхнього створення, діяльності й взаємин із самою державою [20]. Крім того, і в законодавстві, і на практиці має вирішуватись питання взаємодії самоврядних організацій з державою. Це питання є ключовим, тому що взаємодія із системою державного регулювання, презентація інтересів конкретних автономних суб'єктів на рівні держави є одними з основних цілей і завдань самоврядних організацій [21].

Враховуючи міжнародні стандарти самоврядування, нормативні акти Ради Європи, основними принципами формування системи самоврядування є: принцип компліментарності, принцип субсидіарності, принцип демократизму та принцип департаменталізації [22].

На нашу думку, ключовим є принцип субсидіарності, сутність якого полягає в тому, що політична влада повинна втручатися тільки в тих межах, за яких суспільство і складові його групи, починаючи

від індивідуумів до родини, місцевих громад та інших трохи більших груп, не в змозі задовольнити різні потреби [23, с. 10].

Сучасне сприйняття принципу субсидіарності перетинається з філософією, політологією, економікою, юриспруденцією, соціологією, він закладений в історії країн Європейського співтовариства, в юридичній та організаційній структурі Європейського Союзу, в його ідеалах. Урахування сутності та взаємопов'язаності принципу субсидіарності з іншими принципами державного управління допоможе Україні досягти світових стандартів життя, подолати внутрішні розбіжності та політичні розходження, які вже стали причиною трагедій народу в минулі століття [24].

Отже, самоврядування є елементом громадянського суспільства та може охоплювати різні сфери соціального життя суспільства. Можемо констатувати, що рівень поступу громадянського суспільства прямопропорційно впливає на розвиток інституту самоврядності. Водночас розвиток інституту самоврядності в сучасному світі дає змогу громадянам не лише брати участь у політичних процесах і відповідних їм виборних процедурах, але й допомагає визначати розвиток сфери своєї професійної діяльності, сприяє захисту громадянами своїх інтересів, самореалізації в різних сферах суспільного життя та, фактично, унебезпечує узурпацію політичної влади тими чи іншими її органами або окремими особами.

Удосконалюючи та зміцнюючи інститут самоврядності органи державного управління, по-перше, сприяють повноцінному розвитку громадянського суспільства через формування політичної, правової й економічної культури, моралі та ціннісних орієнтирів суспільства, по-друге, створюють підвалини для досягнення стратегічних цілей держави, включаючи економіку, освіту та національну безпеку.

Бібліографічний список:

1. Політологічний енциклопедичний словник. Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемчученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенька. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 736 с.
2. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/samovrjaduvannja> (дата звернення: 15.06.2021).
3. Філософський словарь / Под ред. И.Т. Фролова. М.: Республика. 2001. 719 с.
4. Євтушенко Г. Н. Державна влада і місце самоврядування в політичній системі України: теоретичний аспект. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць: історичні науки, філософські науки, політичні науки. К., 2009. Вип. 22. С. 320-328.
5. Лойко Л. Типологічне позиціонування національних організацій в інституціональній структурі громадянського суспільства. Політичний менеджмент. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8882/5-loyko.pdf> (дата звернення: 15.06.2021).
6. Ульянова Т. Удосконалюймо самоорганізацію. Віче: теоретичний і громадсько-політичний журнал. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/974/> (дата звернення: 14.06.2021).
7. Матвійчук А. В. Мотивації та можливості суб'єктів самоврядування. Нова парадигма. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nora_2014_119_16 (дата звернення: 15.06.2021).
8. Механізм співробітництва між міжнародними неурядовими організаціями. Інформаційний центр. URL: <https://superstudent.com.ua/mezhdunarodnye-ekonomicheskie-otnosheniya/mexanzm-sprvrbtncztva-mzh-mzhnarodnimi-neuryadovimi-organzaczami-referat.html> (дата звернення: 14.06.2021).
9. Матвійчук А. В. Самоврядні організації як елементи громадянського суспільства та принципи їх створення. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_82_102 (дата звернення: 15.06.2021).
10. Закон України № 671/97-ВР «Про торгово-промислові палати в Україні» в редакції від 17.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.06.2021).
11. Котирло О. О. Організація оплачуваних громадських робіт для подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи. Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2011_4_17 (дата звернення: 15.06.2021).
12. Заворотченко Т. Політичні партії і громадські організації як гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні. Юридический вестник. Одесса, 2008. № 2. С. 20-25.
13. Лихачов С. В. Щодо функцій органів місцевого самоврядування в Україні. Форум права. 2010. № 2. С. 272-276.
14. Рожанська Н. В. Громадянська освіта як засіб формування демократичного досвіду випускників середньої школи. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2012_184_172_17 (дата звернення: 13.06.2021).
15. Матвійчук А. В. Громадянське суспільство в інтерпретації сучасної західної політологічної думки. Нова парадигма: журнал наукових праць. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pv_2013_69_37 (дата звернення: 14.06.2021).
16. Майданник О. О. Конституційне право України: навч. посіб. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Maid_2011_1.pdf (дата звернення: 15.06.2021).

17. Градюк Н. М. Соціальна відповідальність підприємств в умовах становлення громадянського суспільства в Україні. Регіональна економіка: науково-практичний журнал. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2011_2_19 (дата звернення: 15.06.2021).
18. Росіхіна В. Правові позиції Конституційного Суду України в сфері реалізації права на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації. Вибори та демократія: науково-просвітницький правничий журнал. К., 2010. № 2/3 (24/25). С. 47-55.
19. Попова О. Б. Національна складова як чинник освітньо-виховного процесу в умовах становлення і розвитку громадянського суспільства в Україні. Практична філософія: український науковий журнал. К., 2008. № 2. С. 136-145.
20. Твердохліб В. Ю. Особливості правового статусу громадських організацій в Україні. Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права: часопис. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_4_36 (дата звернення: 15.06.2021).
21. Закон України № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» в редакції від 27.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.06.2021).
22. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 11.06.2021).
23. Определение и пределы принципа субсидиарности. Доклад Координационного-комитета по местным и региональным органам власти. Страсбург: Издание Совета Европы. 1994.
24. Линьов К. О. Принцип субсидиарности у державному управлінні. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej1/txts/LINOV.htm> (дата звернення: 14.06.2021).

References:

1. Politolohichniy entsyklopedychnyi slovnyk. Uporiadnyk V. P. Horbatenko; Za red. Yu. S. Shemchuchenka, V. D. Babkina, V. P. Horbatenka. 2-he vyd., dop. i pererob. K.: Heneza, 2004. 736 s.
2. Slovnyk ukrainskoi movy. URL: <http://sum.in.ua/s/samovrjaduvannja> (data zvernennia: 15.06.2021).
3. Fylosofskyi slovar / Pod red. Y. T. Frolova. M.: Respublika. 2001. 719 s.
4. Ievtushenko H. N. Derzhavna vlada i mistseve samovriadiuvannia v politychnii systemi Ukrainy: teoretychnyi aspekt. Hileia: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats: istorychni nauky, filosofski nauky, politychni nauky. K., 2009. Vyp. 22. S. 320-328.
5. Loiko L. Typolohichne pozytsiuvannia natsionalnykh orhanizatsii v instytutsionalnii strukturi hromadianskoho suspilstva. Politychnyi menedzhment. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8882/5-loiko.pdf> (data zvernennia: 15.06.2021).
6. Ulianova T. Udoshkonaluimo samoorhanizatsiiu. Viche: teoretychnyi i hromadsko-politychnyi zhurnal. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/974/> (data zvernennia: 14.06.2021).
7. Matviichuk A. V. Motyvatsii ta mozhlyvosti subiektiv samovriadiuvannia. Nova paradyhma. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nopa_2014_119_16 (data zvernennia: 15.06.2021).
8. Mekhanizm spivrobotnytstva mizh mizhnarodnymy neuriadovymy orhanizatsiiamy. Informatsiinyi tsentr. URL: <https://superstudent.com.ua/mezhdunarodnye-ekonomicheskie-otnosheniya/mexanzm-spvrobotnicztva-mzh-mzhnarnodnimi-neuryadovimi-organzacziami-referat.html> (data zvernennia: 14.06.2021).
9. Matviichuk A. V. Samovriadni orhanizatsii yak elementy hromadianskoho suspilstva ta pryntsyipy yikh stvorennia. Hileia: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_82_102 (data zvernennia: 15.06.2021).
10. Zakon Ukrainy № 671/97-VR «Pro torhovo-promyslovi palaty v Ukraini» v redaktsii vid 17.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 15.06.2021).
11. Kotyrla O. O. Orhanizatsiia oplachuvanykh hromadskykh robit dlia podolannia naslidkiv svitovoi finansovo-ekonomichnoi kryzy. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini: zbirnyk naukovykh prats. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2011_4_17 (data zvernennia: 15.06.2021).
12. Zavorotchenko T. Politychni partii i hromadski orhanizatsii yak haranty prav i svobod liudyny i hromadianyna v Ukraini. Yurydycheskyi vestnyk. Odessa, 2008. № 2. S. 20-25.
13. Lykhachov S. V. Shchodo funktsii orhaniv mistsevoho samovriadiuvannia v Ukraini. Forum prava. 2010. № 2. S. 272-276.
14. Rozhanska N. V. Hromadianska osvita yak zasib formuvannia demokratychnoho dosvidu vypuskniv serednoi shkoly. Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2012_184_172_17 (data zvernennia: 13.06.2021).
15. Matviichuk A. V. Hromadianske suspilstvo v interpretatsii suchasnoi zakhidnoi politolohichnoi dumky. Nova paradyhma: zhurnal naukovykh prats. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pv_2013_69_37 (data zvernennia: 14.06.2021).
16. Maidannyk O. O. Konstytutsiine pravo Ukrainy: navch. posib. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Maid_2011_1.pdf (data zvernennia: 15.06.2021).
17. Hradiuk N. M. Sotsialna vidpovidalnist pidpriemstv v umovakh stanovlennia hromadianskoho suspilstva v Ukraini. Rehionalna ekonomika: nauково-praktychnyi zhurnal. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2011_2_19 (data zvernennia: 15.06.2021).

18. Rosikhina V. Pravovi pozytsii Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy v sferi realizatsii prava na svobodu obiednannia v politychni partii ta hromadski orhanizatsii. Vybory ta demokratiia: naukovo-prosvitnytskyi pravnychy zhurnal. K., 2010. № 2/3 (24/25). S. 47-55.

19. Popova O. B. Natsionalna skladova yak chynnyk osvitno-vykhovnoho protsesu v umovakh stanovlennia i rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini. Praktychna filosofii: ukraïnskyi naukovyi zhurnal. K., 2008. № 2. S. 136-145.

20. Tverdokhlib V. Yu. Osoblyvosti pravovoho statusu hromadskykh orhanizatsii v Ukraini. Universytetski naukovi zapysky Khmelnytskoho universytetu upravlinnia ta prava: chasopys.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_4_36 (data zvernennia: 15.06.2021).

21. Zakon Ukrainy № 280/97-VR «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» v redaktsii vid 27.05.2021.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 11.06.2021).

22. Ievropeiska khartiia mistseвого samovriaduvannia. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (data zvernennia: 11.06.2021).

23. Opredeleniye y predely pryntsypa subsidyarnosti. Doklad Koordinatsyonnoho-komyteta po mestnym y rehyonalnym orhanam vlasty. Strasburh: Yzdanye Soveta Evropy. 1994.

24. Lynov K. O. Pryntsyp subsidyarnosti u derzhavnomu upravlinni.

URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej1/txts/LINOV.htm> (data zvernennia: 14.06.2021).

Matviichuk A. V. Methodology for Researching the Phenomenon of Self-government in the Context of Political and Legal Discourse

The article is devoted to the analysis of the problems of the institution of self-government in the conditions of modern political and legal discourse, determined by the gradual transition to the system of state and public administration.

Self-government is implemented through self-governing organizations that unite self-regulation entities by spheres (branches) of their activities, industry, professional characteristics. A self-governing organization is created in the form of a non-governmental non-profit organization based on the membership of the relevant self-regulation entities in it.

The balance between the institution of self-government and the state is an important factor in stable democratic development, and its violation leads to hypertrophy of power structures, alienation and political impotence of the people. The institution of self-government and the public sector must form a single balanced system of public life. At the same time, they are fundamentally different. In particular, this is due to the fact that the activities of the institution of self-government are primarily focused on the creation of social systems and connections based on beliefs. The influence and authority of the institution of self-government is based on its ability to appeal to the traditions, values and benefits of society. On the other hand, the general government sector relies on the existing political system that ensures the activities of this sector.

It has been established that the main goal of self-government is the qualitative development of the relevant sphere, as well as the achievement of a balance between the interests of an autonomous subject and the interests of the state. The system of self-government of any kind of activity should not be drawn into the political processes of the state by any forces. The modernization of the institution of self-government is a permanent process of the development of civil society and the improvement of the country's political system through the implementation of the most relevant ideas, mechanisms and tools.

Keywords: self-governing organizations, civil society, self-regulation, state regulation, social activity.